
PART QUARTA.
RESSENYES. PARLAMENTS

RESSENYA DEL LLIBRE COL·LECTIU *CANVI D'AGULLES* (2015). PER UN CATALÀ IRÒNIC, BURLETA I DIVERTIT

Carles Cabrera
STEI, Palma, Mallorca

RESUM

Magí Camps, Ricard Fité Labaila, Agustí Mas Montroig, Rudolf Ortega, Albert Pla Nualart, Ernest Rusinés, Màrius Serra, Ramon Solsona, Pau Vidal i Enric Gomà, aquest darrer com a coordinador, són els autors del llibre col·lectiu *Canvi d'agulles*, subtítulat *Per un català més ric, àgil i senzill*. El breu assaig, de tan sols 176 pàgines, publicat per RBA La Magrana i seriat amb el número 214 de la col·lecció *Orígens*, corre ja per la tercera edició, cosa que demostra l'interès enorme que l'«estat de la llengua» genera entre nosaltres els parlants. La majoria de lingüistes que hi participen són els responsables de la correcció lingüística dels principals mitjans de comunicació en català (tv3, *La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País*, *l'Ara*, *l'Avui*) però també hi ha alguns escriptors i filòlegs que treballen amb la llengua a mitjans de comunicació com ara RAC1 o Catalunya Ràdio.

PARAULES CLAU: Normativa / hispanisme / Fabra / Joan Solà / Institut d'Estudis Catalans / diccionari.

ABSTRACT

Magí Camps, Ricard Fité Labaila, Agustí Mas Montroig, Rudolf Ortega, Albert Pla Nualart, Ernest Rusinés, Màrius Serra, Ramon Solsona, Pau Vidal and Enric Gomà, the latter as a coordinator, are the authors of the collective book *Canvi d'agulles*, subtitled *Per un català més ric, àgil i senzill*. The brief essay of only 176 pages is published by RBA La Magrana and it's issued with the number 214 in the collection *Orígens*. This is the third edition and this, indeed, demonstrates the enormous interest that our language awakes among us. Most authorities who write are responsible for the Language correction on the main mass media in Catalan (TV3, *La Vanguardia*, *El Periódico*, *El País*, *Ara*, *Avui*) but there are also some writers and philologists who are working with language on mass media such as RAC1 or Catalunya Ràdio.

KEYWORDS: linguistic norm, Hispanicism, Fabra, Joan Solà, Institut d'Estudis Catalans, dictionary.

1. INTRODUCCIÓ

1.1. ELS AUTORS

Enric Gomà (1963) és un divulgador lingüístic que ha treballat per a TV3 i Catalunya Ràdio. De la seva mà i perícia, ens arriba aquest assaig col·lectiu a què no s'han convidat els catedràtics universitaris per pontificar i anatematitzar perquè no era aquesta la intenció inicial. En canvi, té el mèrit d'haver aixoplugat sota un mateix paraigua perquè divaguin sobre la llengua comuna els principals gestors d'aquesta als mitjans de comunicació no dels països, però sí del país. Si consultem el currículum final dels filòlegs aplegats a l'obra, ens adonem que, dels deu autors i zero autores que conformen un volum paradoxalment dedicat a la memòria d'un nord-occidental com Joan Solà, nou són oriünds de Barcelona i el més lluny que va a encalçar-los, Gomà, és a Ripoll, on nasqué Mas Montroig. Mas curiosament també és qui ens aporta la realitat més centrífuga en parlar-nos d'Andorra, el país on s'ha instal·lat a viure i on dirigeix i presenta el programa *Estira la llengua!* de Ràdio Nacional d'Andorra. Però s'hi troba a faltar la presència d'algun representant valencià o illenc que aporti també el seu granet d'arena al tema.

1.2. L'OBRA

Canvi d'agulles se subtitula *Per un català més ric, àgil i senzill* i té tres característiques comunes que m'agradaria de ressaltar. La primera és aquest epígraf que deia que Gomà dedica a Solà i que marca una mica el full de ruta agosarat cap al qual menaran les propostes —ja se sap que Solà tirava pel dret i de vegades era ben dícol. La segona és un altre tretreeixit que potser devem a Solà però que

sens dubte poua en el mateix Gomà i tampoc és exempta en la manera de redactar d'un Pau Vidal, un Pla Nualart o un Màrius Serra per exemple; em refereixo a l'humor i la ironia que tots els autors degueren rebre la premissa d'encunyar per acolorir llurs textos a fi de dotar-los d'una tonada compartida. D'aquí que al títol de la recensió l'hagi batejat *Per un català irònic, burleta i divertit* perquè seran més d'un i més de dos els cops que els lingüistes us arrabassaran la riallada. La tercera seria l'axioma que del que es tracta és, emmanllent el títol d'un llibre de Pla Nualart, de *fer-ho més fàcil*, de flexibilitzar una mica la gramàtica, un dels punts en què crec que combregarien tots els autors reunits.

Pompeu Fabra va dur a terme una tasca ingent per codificar la llengua en temps de la Mancomunitat, però llavors vingué la Guerra i, amb la supressió de les institucions catalanes, tot se n'anà en orris. En temps de postguerra, potser poc més es podia fer que sacralitzar el corpus fabrià però, devers la dècada dels seixanta, ja s'encetaren les picabaralles entre escriptors, correctors i editors — verbigràcia Joan Sales, i així mato tres pardals d'un tret. Als vuitanta sorgiren els bàndols dels *heavies* i els *lights*, que el llibre en cap moment no esmenta, segurament perquè Gomà hi convida almenys un cappare del català *light* que roman en actiu encara, Ricard Fité. No es tractava de tornar a fressar antics camps de mines, ni tampoc que en aquesta obra se li pogués penjar la gramalleta de pertànyer encara a un bàndol o un altre. I l'objectiu està assolit per tal com aquí cadascú hi diu la seva, i si bé potser hi ha més partidaris d'un català *light* que del sector de «pedra picada»és, val a dir-ho, perquè els primers guanyaren la batalla i continuen controlant els principals mitjans de comunicació del país: *El Periòdico*, *l'Ara*, TV3, Catalunya Ràdio...

La part més visible de la llengua potser és el lèxic, però també és cert que pitjor encara que perdre'l és vulnerar la semàntica i, sobretot, la sintaxi o la fonètica. Altres s'estimaran més centrar la seva anàlisi en l'ortografia que, és clar, no deixa de ser una convenció i, per tant, més fàcilment alterable. És de doldre que el llibre no sigui una taula rodona per tal que en un segon torn hom pogués replicar

per al·lusions; caldria fer-ne una segona edició, més si tenim en compte el succés que ha assolit la primera. Què li objectarien els altres correctors, per exemple, a Pau Vidal de la seva intervenció sobre la inutilitat de negar dos cops en català?

El problema que hi veig és que per a la majoria d'autors facilitar la llengua suposi introduir-hi hispanismes a balquena (el cas de Fité claríssimament, Màrius Serra, Gomà en gairebé totes les propostes...), de vegades anglicismes o formes ortotipogràfiques convergents amb el castellà com ara l'interrogant inicial. Amb això es resumeix bona part del llibre. I crec sincerament que flexibilitzar la normativa podria consistir en alguna cosa més. O que es podrien debatre moltes coses (sobre les dièresis o els guionets) però deixant la castellanització del català com una línia vermella infranquejable que ja prou que l'hem potinejada.

2. LES PARTS I ELS CONTINGUTS

2.1. LA PRESENTACIÓ D'ENRIC GOMÀ

No hi ha res millor que obrir amb un tòpic com el de criticar el DIEC del 1995, que per uns es considera el vademècum d'uns acadèmics encarcerats i refugiats en una torre d'ivori que no davalla a escoltar el poble, mentre que els altres els acusen d'haver anat contra el criteri d'universalitat de Pompeu Fabra i haver admès un nombre excessiu d'hispanismes. Si Gomà hagués gosat retreure quelcom a Fabra no ens hauríem posat d'acord i, atès el paper d'art i part que pren com a coordinador del llibre, no li hauria convingut gens. Ara bé, criticar el DIEC és un lloc comú perquè n'ha rebut per tots costats, per exemple quan l'enyorat Lluís Marquet *et alii* li entimaren el poal d'aigua freda que suposà el llibre *Diccionaris, normativa i llengua estàndard. Del Fabra al Diccionari de l'Institut* (2003). Difusors de la llengua, com dèiem de Gomà mateix, els

autors arrecerats rere la coberta no s'esquincen les vestidures per donar cobertura a formes que la norma no consigna i les treuen aquí a col·lació perquè l'objectiu consistia que l'obertura de compàs fos màxima i s'hi acollissin fins i tot mots de l'extraparlamentarisme gramatical. Allò que tots plegats signarien és que a banda de tal o tal altra paraula, certs aspectes de la gramàtica i l'ortografia del català es podrien simplificar. Però en el cas hipotètic que l'autor d'un dels articles no combregués amb el que diu un altre text tampoc passaria res: Gomà s'afanya a remarcar que l'opinió d'un no implica que necessàriament la comparteixin els nou restants. Dit d'una altra manera, cadascú és responsable només de la seva partió.

2.2. MÀRIUS SERRA OBRE EL FOC

La primera intervenció la devem a l'inefable Màrius Serra (1963). El català mai havia tingut tants (pocs) parlants com avui dia però inversament proporcional en aquest nombre més elevat que mai de catalanoparlants hi ha la qualitat d'aquest català que parla la gent —és clar que mai hi havia hagut tampoc tanta gent al món com ara que destrossés l'anglès a diari, i de quina manera! Però, ai las, l'anglès és una llengua *normal* i la nostra, no. I ja és bo que algun cop ens envolem pensant que som un club que viatja en classe *business* baldament ens acabem estavellant conscients de la realitat. Nosaltres, altrament, hem de combatre un quintacolumnisme intern que esbranca sense adonar-se el producte fent pinya amb uns agents de fora (castellans, i francesos al nord) que el dinamiten a consciència.

Serra fou convidat a ingressar a la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans seguint l'empremta de la llarga partida d'escriptors que n'han pres o en prenen part: Guimerà, Maragall, Carner, Cabré... No casualment en cito tres de traspassats i un d'actual per tal com Serra denuncia amb raó la poca presència de creadors literaris a la institució. Tanmateix, Serra bandeja el terreny acadèmic i

se centra en les noves tecnologies de Fèisbuc i Tüiter perquè, gràcies en aquestes, tots hem esdevingut d'alguna manera escriptors. A través de l'Enigmàrius de Catalunya Ràdio Serra aprofità per fer una crida als 7000 oïdors que l'escoltaven a part d'enviar una publitramesa a 100 professionals dels mitjans de comunicació a fi que l'ajudessin a elaborar el seu article per a *Canvi d'agulles*. La requesta que els formulava demanava si la norma es pot transigir i, en cas que la resposta fos afirmativa, en quins casos. La doble pregunta remetia inevitablement a la consulta del 9N, i d'aquí a comparar la normativa de l'Institut a la inamovible legislació espanyola hi havia només un pas. El travessaren unes respostes que no s'estigueren de fer l'analogia entre la Secció Filològica i el Tribunal Constitucional! Les respostes foren aproximadament 5000, que donaren lloc a 300 aportacions diverses que es podrien catalogar entre hispanismes, localismes i tecnicismes sense gaires diferències entre els professionals de la publitramesa i els oients del programa. A partir de les respostes, Serra es declara partidari d'assumir el 'lo' neutre en certs casos al mateix temps que reconeix l'enorme dificultat de delimitar-los perquè no esdevingui una barra lliure i demana a l'IEC que es pronunciï —però la postura de la institució és clara; altra cosa és que no vagi en la línia del que proposa el novel·lista. Dels localismes no en diu ase ni bèstia, i quant als tecnicismes ens en recorda que la caducitat fa que una admissió que ara ens apressa d'aquí a quatre dies potser ja sigui tan urgent —pensem en el *túrmix!* Tot queda en els castellanismes, i en aquest camp la introducció de certs mots (*barco, nòvio o disfrutar*) compta amb molts adeptes, i el català hauria de prendre en consideració que no pot desviar-se en excés de l'ús que en fan els parlants, que la llengua és cosa de tothom i que quan una determinada paraula no és de ningú —això en català de vegades passa— no fa cap sentit. No obstant això, aquesta anormalitat del català també impedeix transigir absolutament amb tot per tal com això erosionaria la llengua per dins, i l'afany d'alguns de purificar-la sorgeix de la por; alguns el sobreprotegeixen perquè les cucales els impedeixen de veure que el mal ve d'Almansa i contemplen neuròtics i impàvids que la llengua perd

irremissiblement qualitat generació rere generació. El rigor lingüístic no cotitza, i en canvi la descurança a l'hora de parlar fa molta gràcia.

2.3. MAGÍ CAMPS I ELS GUIONETS DELS PREFIXOS I ELS COMPOSTOS

Una de les poques reformes que emprengué el DIEC fou l'eliminació dels guionets dels prefixos i els compostos, que tothom coincidí que fou un nyap: 'exportador' (de la SIDA o de cafè?), 'ex-Iugoslàvia', 'coresponsable', 'ratpenat', 'figaflo', 'cromosoma', 'ex(-)alt càrrec'... Magí Camps (1961), responsable lingüístic de *La Vanguardia* i del seu llibre d'estil (encara no imprès en català), es capbussa en l'envitricollada qüestió dels guionets, que encara cueja. Camps proposa una simplificació en aquest terreny a partir de la pronúncia dels parlants, i així 'coresponsable' s'escriuria amb dues erres perquè sona doble —claredat era un dels cinc criteris pels quals advocava Fabra a la normativa—i això també serviria per als casos de guionets conservats el 1995 quan el segon compost comença per erra i sona múltiple ('barbarroig'), mentre que el guionet, sàviament, es reservaria per indicar que hi ha separació sil·làbica: 'cor-robot'. Camps s'alinea amb *Vilaweb*, Lluís Marquet o Gabriel Bibiloni en alguns casos i aposta per retornar el guionet a compostos com 'políticossocial' per facilitar-ne la lectura tenint en compte que la seqüència encara es podria allargar molt més: 'civicoartísticocientíficocultural' posem per cas.

El prefix 'ex-' és un dels que ha generat més maldecaps —Fité demanarà més avall, en aquest sentit, una reconsideració del tema a l'Institut—, i Camps proposa seguir en aquest cas la norma castellana de separar-lo a fi d'evitar confusions ('ex portador del virus de la SIDA' enfront d'exportador de mercaderies) encara que aquí crec que el millor seria conservar el guionet prescriptiu fins al 1995 que és el criteri que empra *Vilaweb*. No havíem quedat que es tractava

de simplificar les coses? Per què llavors fer seguir al prefix ‘ex-’ un camí diferent al de la resta?

L’ortografia castellana és certament més senzilla, i malgrat que la francesa no ho sigui tant i això no suposi cap handicap, convindria que el català es fes també més intuïtiu per emprar-lo més sovint nosaltres i facilitar les coses als estrangers. Per Camps, el llenguatge que usem al WhatsApp és una prova febaent que la llengua encara es pot simplificar molt més.

2.4. RICARD FITÉ O L’AMENAÇA DEL CATALÀ LIGHT

Ricard Fité Labaila (1956) creu que dels setanta ençà hem millorat molt sobretot pel ventall d’oportunitats que Internet ens ofereix amb portals com ara *Optimot* o *ésAdir*, que admeten paraules o expressions no prescriptives, perquè els diccionaris sempre fan curt, i ajuden dia a dia els correctors com ell, responsable de l’edició en català d’*El Periódico*, a sentir-se més emparats si aquests llocs donen cobertura a algunes de les formes que introdueix. De vegades aquests correctors s’allunyen conscientment de la norma —i ho fan en diversos graus: Fité seria el més rebel posem per cas, Pla Nualart a l’*Ara* quedaria al mig i el menys agressiu seria Magí Camps de *La Vanguardia*—, amb la voluntat de fer vinclar l’Institut a l’hora d’introduir noves formes en posteriors revisions; el problema és que les propostes de Fité —i Pla Nualart en bona mesura també— són unidireccionals sempre en un sentit molt «catanyol». Per tal que ens en facem una idea, *El Periódico* utilitza sistemàticament l’interrogant inicial, la construcció al + infinitiu o formes introduïdes al seu llibre d’estil que ja formen part de l’*ésAdir* (‘acné’, ‘alfombra’, ‘catejar’, ‘enxufar’, ‘formatejar’, ‘làmpara’) i altres ni tan sols beneïdes ni en aquell ni en cap altre portal (‘píropo’, ‘platillo’, ‘polvo’...) que acosten excessivament la llengua al castellà.

2.5. PAU VIDAL I LA DOBLE NEGACIÓ

A Pau Vidal (1967) l'amoïna el *catanyol*, però aquí comença la seva contribució amb la cançó enfadosa contra el 'quelcom' i els arcaïsmes que considera proves feaents del poc domini de la llengua d'un parlant, encara que la qüestió que aborda en aquest espai és la de la doble negació en català. Per Vidal, la tradició de la doble negació va contra corrent de l'ús i no fer-la servir està avalada per certs gramàtics de pes com Badia i Margarit. Quan parlem de *catanyol* tothom pensa en el lèxic i la primera paraula que ens ve al cap probablement és *barco*, però també és *catanyol* demanar un 'certificat *metge*' i, segons Vidal, fins i tot negar dues vegades! Encara que no gosaria dir tant, jo personalment envejo la transgressió castellana per part d'una RAE molt permissiva quant a noves incorporacions; si tinguéssim una llengua *normal* semblantment advocaria per obrar d'aquesta manera. Emperò coincideixo amb Vidal que el més urgent és depurar la llengua d'hispanismes més que no pas enredar els parlants amb la qüestió redundant de la doble negació. I l'encerta quan diu que costa d'entendre que uns col·legues que aposten sempre per agilitzar la llengua en comptes d'alambinar-la caiguin de quatre grapes en el tema d'una doble negació que tots els correctors acaten.

2.6. ERNEST RUSINÉS I EL REGISTRE ORAL

Ernest Rusinés (1972), que treballa a TV3 i s'interessa, és clar, més pel registre oral que per l'escrit, observa que ens basem en una gramàtica que data del 1918 —la nova de l'IEC només es pot consultar en línia— i d'un diccionari que es remunta al 1932 que, amb afegitons, seria el DIEC del 1995 (segona edició de l'any 2007). En aquell moment, a Fabra no l'apressà la necessitat de vehicular una proposta per a la llengua oral (la ràdio era a les beceroles i de televisió no

hi havia), i aquesta arribà de la mà de l'IEC amb *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana* (1990 i 1992). Per tant, la normativa i la gramàtica són massa antigues i encarcerades, i també massa complexes. Es pot simplificar una mica —apostrofar sempre davant vocal no vindria, efectivament, gens malament, i Rusinés no és el primer que qüestiona l'arbitrarietat d'aquesta norma de no apostrofar davant la *i* i *lau* femenines àtones. De partidaris del «català que ara es parla» i de mantenidors de les essències, en pul·lulaven al segle XIX, al XX i ara també n'hi ha, si bé per ell l'error potser ha consistit sempre a voler-ne bandejar uns. Creure que forçosament uns havien de guanyar, quan el més intel·ligent hauria estat assumir que han de conviure i, a partir del molt que sabem i hem après, l'Institut d'Estudis Catalans hauria d'optar per un *fifty fifty* que satisfés tothom —encara que tampoc quedaria content ningú— sempre tenint molt en compte que les necessitats de la segona dècada del XXI no poden ser semblants a les de principi del XX. I això un professional que ha de treballar amb la llengua oral ho toca més amb les mans que un que ho fa amb l'escripta.

2.7. RUDOLF ORTEGA I LES DIÈRESIS

Si Magí Camps posava en dubte el criteri fet servir amb els guionets, Rudolf Ortega (1970) torna a rebatre un altre punt ortogràfic, ara amb les dièresis, encara que d'entrada remarca que no és partidari de suprimir-les totes. El problema no rau en allà on hi ha hiat perquè es pronuncia ('increïble', 'taüt') sinó allà on l'ortografia ens traïx. I en aquest cas podríem perfectament prescindir-ne perquè si traguéssim la dièresi de 'distribuidor' no passaria absolutament res (no és igual que el guirigall que podria generar la supressió dels accents a 'sentència', 'sentencia' i 'sentencià' posem per cas, que potser tampoc causaria cap cataclisme si tenim en compte que a WhatsApp ens els deixem tot sovint i prou que ens entenem!). El diftong té una tendència natural a propagar-se ('ruïna', 'veïnatge', 'ensaïmada', 'espontaneïtat',

més acusada encara si la paraula és extensa). La tesi d'Ortega és que en aquest cas de dues vocals àtones mantenir el signe ja no és útil, i en els altres dos supòsits (el d'‘heroïna’ i ‘menysprei’) sí. Per ell, o les pronunciem —i Ortega ho dona per perdut— o en prescindim, remarquem-ho de nou, just en aquest supòsit que esmenta.

2.8. PLA NUALART VERSUS LA NORMATIVA

Albert Pla Nualart (1959) sol ser tan agressiu en la manera com formula les propostes que Solà li exigí, com a membre de l'IEC, que les assuaugés una mica si pretenia que li prologués *Això del català* (2010). Per Pla, si la norma va contra la intuïció dels parlants és senzillament perquè no és adequada. Aquí Pla entra a qüestionar els pleonasmes que, discutits i discutibles, la normativa continua anatematitzant alhora que els parlants espontàniament els fan aflorar insistentment. I sense miraments és un dels qui més clarament advoca per flexibilitzar la normativa en aquest i altres aspectes; el que altres havien insinuat tímidament més amunt, ell ho raona *tout court*. Fabra va intentar d'inferir el català que ens hauria pervingut sense els segles de subordinació castellana, mentre que Pla proposa d'acceptar la convergència d'ambdós codis que s'ha generat arran d'aquesta subordinació que fa segles que dura amb la pretensió de voler acostar la llengua al poble i no al contrari. Tanmateix això fractura la llengua perquè prescindir de les combinacions pronominals ‘els el’ i ‘li ho’ és acceptable per al Principat (ell diria Catalunya) però irrealitzable al País Valencià (llegiu Comunitat Valenciana i basta de farses!), als quals, per sort, no demana que hi renunciïn. Pla ataca el model composicional fabrià, construït a partir de diversos dialectes, i proposa un estàndard basat en un sola varietat i un de supradialectal que no veig gaire clar en quines situacions faria servir. Vol dir que l'*Ara* que ell corregeix sortiria en la versió supradialectal? Permeteu-me que ho posi molt en dubte. I llavors l'estàndard supradialectal quan s'empraria?

2.9. PROPOSTES LÈXIQUES DE GOMÀ

Hi ha una certa desconfiança del DIEC en favor del GDEC, i Gomà retreu les mancances del primer en el terreny no només de la fraseologia —en canvi, el GDEC és una bona eina en aquest sentit— i l'acusa d'abandonar els registres col·loquials per anar a córrer per incloure el darreríssim tecnicisme de moda. També abona el terreny en la línia de l'estudi de Lluís Marquet que esmentava més amunt o de la tasca d'erosió setmanal de «Les notes de Víctor Ripoll» a la revista *El Temps*. Li recrimina que reproduïxi talment entrades del Fabra, que al 1932 podien tenir vigència però que ara mereixerien actualització, igual que se sap que n'hi ha copiades del GDEC, que potser no és tan greu però que és un bunyol —i això que la institució el comparava al *Chambers* anglès!

Gomà sol·licita l'indult per a determinats mots de llarga tradició en català (i amb força partidaris de la seva inclusió) com ara 'trajo', perquè 'vestit' ho associem només al de les dones. Tanmateix, sobre aquest punt, Fabra etzibava a les *Converses filològiques* que el problema és que tenim l'espanyol massa interioritzat. Gomà també demana la doble forma 'vànuu' i 'vànova' (la primera no surt al DIEC) de la mateixa manera que hi surt 'cartó' i 'cartró'. I tampoc s'entén que hi sigui 'passar-s'ho bomba' però no 'passar-s'ho teta' o 'pipa' —personalment els condemnaria tots tres perquè 'passar-s'ho bé' és un hispanisme innecessari (per 'divertir-se') però 'passar-s'ho teta' ja em sembla anar massa lluny d'osques. Tampoc veig necessari donar cobertura a 'plano', 'ninxo', 'rinxo' o 'llamanto' entre d'altres per tal com les prescriptives formes acabades amb *-ol* gaudeixen d'una àmplia acceptació.

Això sí, per primer cop descobreixo algú que reclama l'assumpció de 'guixeta' per l'enorme forrolla que ha pres el manlleu al Principat dels setanta i vuitanta ençà. Durant molt temps es considerà inadmissible 'taquilla', però l'IEC l'introduí amb calçador i proscriví el préstec 'guixeta' —calcat al que s'escau amb 'sorbet' i 'xarrup'. Certament, 'xarrup' i 'guixeta' s'han fet un lloc i es fa difícil no admetre'ls prou sota el paraigua normatiu.

2.10. EL MAS... D'ANDORRA

L'estrabisme i curtor de mires català ens l'ha de resoldre Agustí Mas Montroig (1986). Parlar del País Valencià o les Illes és fer-ho de dues reserves índies, Catalunya del Nord i l'Alguer són a una altra galàxia i vivim efectivament d'esquena al que passa a Andorra. Davant això, naturalment, Mas està obligat a fer una prèvia de rigor perquè és un «convidat»; bé, realment no, perquè és un català que se n'ha anat a guanyar les garrofes a «l'estranger». Potser no hauria fet falta el preàmbul en un llibre de normativa valenciana o balear, perquè Mas explica que també a Andorra parlar de Països Catalans crea certa resiliència. Però al país dels Pirineus ningú nega la pertinença lingüística andorrana al marc cultural i lingüístic comú català; ara bé, Mas parteix de l'anècdota d'un home que li demanà que si eren un Estat independent per què el nom de la llengua no era l'andorrà. Com uns *Parlars catalans* de Joan Veny actualitzats, Mas explica la desaparició del català nord-occidental tradicional de la Vall en favor o bé del català central o bé d'un català força castellanitzat. Mas assenyalava que potser no és tan important afegir acadèmics andorrans (cadascú que llegeixi aquí el seu tocom) a l'Institut, com tenir més en compte aquests territoris, i això val per a les institucions, les televisions, els premis, les editorials i també els llibres col·lectius! I és clar que una frontera distància molt. I encara que el DIEC va acceptar molts andorranismes, encara hi manquen molts mots de cada dia perquè els andorrans puguin sentir-se seu l'idioma. Sortosament, a la segona edició del DIEC del 2007 se'n sumaren alguns més. Però encara queda, entre molts altres, 'clípol' ('autobús'), que no hi va entrar i hi hauria de ser, 'buner' ('gaiter') perquè ja hi ha 'buna', o 'porronxo', que és com anomenen el portuguès de tarannà rude —bé que hi surt 'xarnego'. El catalanocentrisme es delata en el fet que hi ha dotze entrades que comencen per catala- i només una per andorra-: ni 'andorranòfils' ni 'andorranisme' ni 'andorranitzar' posem per cas. Andorritzem-nos, doncs. Ai no, que no està admès!

2.11. TANCA RAMON SOLSONA

Obria un gran escriptor com Màrius Serra i un gran escriptor com Ramon Solsona (1950) havia de tancar. Ja Vidal en la seva intervenció el citava, perquè només esmentava el nom d'aquells escriptors que prenia en consideració. Solsona comenta les picabaralles d'escriptors i correctors d'altres èpoques i de la voluntat de certs novel·listes (ell, a la novel·la *L'home de la maleta*) i sobretot dramaturgs d'acostar-se a la llengua del carrer, que en el nostre cas és un idioma deturpat. I usa aquest text en defensa pròpia perquè no li caigué gens bé que certs partidaris del 'català que ara es parla' (que remet de nou a escriptors d'altres temps, i dramaturgs com Serafí Pitarra) aprofitessin per fer-se'l seu. I se'n demarca. Solsona, que havia tocat la llengua oral també per escriure guions televisius, denuncia que molts col·legues recorren a la sintaxi i la fraseologia espanyola per fer-los més plausibles, però ell no hi combrega perquè això significa remar a favor de la substitució d'una llengua per l'altra.

Solsona exposa la paradoxa que potser hem après més de normativa que mai però hem perdut una barbaritat en riquesa lèxica, fraseologia i llenguatge oral. I certament que els nostres avis utilitzaven castellanismes que isolats eren tan innocus com expressius ('sinvergüensa', 'embustero'), i que de tan inofensius que eren es pronunciaven a la catalana. Solsona tracta de paraules del castellà que han pres carta de naturalesa en la nostra llengua de manera que volen dir quelcom distint que en aquella: com ara 'loco' ('lòcu', en el sentit d'apassionat per alguna cosa) i que surt al DCVB perquè a les Illes ha desplaçat 'boig', mentre que dir 'boig' a algú significa tractar-lo de 'beneit'. I és a Solsona a qui més es pot aplicar això del català ric perquè a *L'home de la maleta* hi consignava tota la riquesa del català i a més a més tot aquest contraban il·legal de paraules que van entrant en comptagotes als diccionaris.

3. CONCLUSIONS

El llibre que coordina Enric Gomà és breu però intens, i passa d'una tralalada. Tots els autors reconeixen el mestratge i la feina ingent feta en el seu moment per Pompeu Fabra, encara que demanen actualitzar-la perquè l'època i la necessitat no són les mateixes, i se situen en la línia de Joan Solà, que amb les seves obres va fer també interessants aportacions a l'estat de la qüestió. En una propera edició, seria interessant potser delimitar més el camp en què es mouen els escriptors (si el lèxic, l'ortografia, la sintaxi...), comptar amb aportacions més vastes territorialment parlant —encara que sempre ens podran objectar que la situació de la premsa és molt precària fora del Principat— i procurar d'evitar que la crida no es converteixi en un clam per acabar introduint paràsits espuris que vinguin, invariablement, d'Almansa i, en menor mesura, de la pèrfida Albió.

